

یادداشت

گوهری از مکتب رضوی؛ دعبل خزاعی الگوی ارادت و عنایت امام(ع)

چگونه دعبل وار مورد عنایت امام رضا(علیه السلام) قرار گیریم؟

آیت‌الله محمدجعفر طبرسی، کارشناس تاریخ اسلام و استاد درس خارج حوزه علمیه قم | آخر ماه صفر مصادف با سالروز شهادت حضرت علی بن موسی الرضا(ع) است. مرحوم شیخ اجل و اقدم مفید متوفی ۴۱۳ قمری در کتاب الارشاد جلد ۲ صفحه ۲۴۷ می نویسد: ولادت آن حضرت در مدینه سال ۱۴۸ بود و در ماه صفر سال ۲۰۳ به شهادت رسید. مادر آن حضرت به نام ام‌البنین(س) است. حضرت تربیت یافتگان و یاران فراوانی دارد که مرحوم شیخ طوسی متوفی ۴۶۰ قمری در کتاب رجال خود به این افراد اشاره کرده است. یکی از آن افراد، شاعر پیراوازه و معروف دعبل خزاعی است. این شاعر بزرگ کوشید در سروده‌هایش فرهنگ و تمدن شیعی را در قالب شعر در دل‌ها زنده کند. این ذاکر اهل بیت(ع) در سال ۱۴۸ یعنی سال شهادت رئیس مذهب شیعه امام جعفر صادق(ع) پا به عرصه گیتی گذاشت. او در سال ۲۴۶ دار فانی را وداع گفت و ۹۸ سال عمر کرد. وی امام‌های هفتم، هشتم، نهم، دهم و یازدهم را درک کرد. (مستدرکات علم رجال الحدیث، جلد ۳، صفحه ۳۷۲) مرحوم نجاشی در رجال خود صفحه ۱۶۲ از او به عنوان «مشهور فی أصحابنا» یاد کرده است.

دعبل در یکی از روزهای ماه محرم الحرام بر امام رضا(ع) وارد شد. وقتی چشم امام به او افتاد، فرمود: «مرحبا بك يا دعبل مرحبا بmadحنا و محبنا و مرحبا بناصrنا پیده ولسانه» (مستدرکات علم الرجال، جلد ۳، صفحه ۳۷۲) در واقع امام رضا(ع) با این جملات او را ستود و رضایت خود را از او اعلام کرد. باید دانست دعبل افتخار سرودن اشعاری درباره غیر خمر را هم در پرونده خود ثبت کرده است. (به‌الغدير جلد ۲، صفحه ۳۴۹ مراجعه کنید)

■ هدیه امام(ع) به دعبل

مرحوم نجاشی در رجال صفحه ۲۷۷ می نویسد: امام(ع) پیراهن خود را به دعبل هدیه داد و فرمود: «إحتفظ بهذا القميص فقد صليت فيه ألف ركعة و ختمت فيه القرآن ألف ختمه» یعنی از این پیراهن محافظت کن؛ چرا که من در آن هزار رکعت نماز گزاردم و هزار مرتبه قرآن را ختم کردم. دو نکته از این بیان امام(ع) استفاده می‌شود: ۱. اهمیت دادن به قرأت و ختم قرآن. ۲. عدم تحریف قرآن؛ زیرا امام همان قرآنی که الان در دسترس ماست را ختم کرد. از این رو به قائلین به تحریف کتاب خدا قرآن باید گفت: آیا صحیح است که حضرت رضا(ع) قرآن تحریف شده را هزار مرتبه تلاوت و ختم کرده باشد؟

■ هدیه دوم امام به دعبل خزاعی

مرحوم شیخ مفید در الارشاد جلد ۲، صفحه ۲۶۳، شیخ صدوق در کتاب عیون اخبار الرضا علیه السلام جلد ۲، صفحه ۲۶۳ و شیخ طوسی در امالی جلد یک، صفحه ۳۵۹ می‌نویسند روزی جناب دعبل خزاعی بر امام رضا(ع) وارد شد و گفت: قصیده‌ای سروده‌ام و تصمیم گرفتم آن را بر غیر از شما نخوانم. امام فرمود:

بنشین؛ و وقتی مجلس خلوت شد فرمود آن را بخوان.

دعبل این طور شروع کرد: مدارس آیات خلت من تلاوة و منزل وحی مقفر العرصات.... این قصیده که به تأییه دعبل یا «مدارس آیات» مشهور است یکی از شاهکارهای شعری او است که در محضر امام رضا(ع) قرائت کرد. شعر را تا آخرین بیت برای امام خواند. وقتی به پایان ابیات رسید، امام برخاست و داخل حجره خود شد. پیشکار آن حضرت در حالی که پارچه‌ای همراه ۶۰۰ دینار در دست داشت، آمد و حضرت به خادم فرمود: به دعبل بگو با این پول‌ها هزینه سفرت را تأمین کن و عذر را م‌پذیر. دعبل گفت: به خدا نه به خاطر این خارج شدم و نه به خاطر پول شعر را سرودم؛ اما به امام بگو یکی از پیراهن‌های خود را به من عنایت کند. خادم پول‌ها را به امام داد. اما امام پول‌ها را برگرداند و فرمود آن‌ها را بگیر و یکی از پیراهن‌های خود را هم به او داد. دعبل از نزد امام خارج شد تا به شهر قم رسید. وقتی مردمان قم او را دیدند، به او هزار دینار دادند تا آن را از او بگیرند اما او امتناع ورزید و گفت: به خدا سوگند حتی یک نخ از آن را به هزار دینار نمی‌دهم. دعبل از قم خارج شد اما مردم او را دنبال کردند و راه را بر او بستند و پیراهن را از او گرفتند. دعبل مراجعت کرد و درباره استرداد آن لباس با مردم صحبت کرد. آن‌ها گفتند هرگز آن را برنمی‌گردانیم اما اگر بخواهی، هزار دینار به تو می‌دهیم. دعبل گفت: هزار دینار به همراه نخ‌ی از آن را بدهید. قبول کردند که هزار دینار با یک نخ از آن پیراهن را به دعبل بدهند. (ارشاد جلد ۲، صفحه ۲۶۳ و ۲۶۴)

امیدوارم هر یک از ما محبان امام رضا(ع) در زمینه کاری خود به گونه‌ای رفتار کنیم که همچون دعبل مورد عنایت حضرت رضا(ع) قرار گیریم.

آیت‌الله العظمی جوادى آملى: امام رضا(ع)؛ عالم آل محمد(ع) و واسطه رضوان الهی است

وجود مبارک امام رضا(ع) به عنوان عالم آل محمد(ع) معروف شده است. وجود مبارک ایشان به عنوان عالم اهل بیت(ع) ملقب شده است؛ یعنی علوم اهل بیت(ع) به‌وسیله این حضرت ظهور می‌کند و منتشر می‌شود.

وجود مبارک امام هشتم(ع) که به لقب پرافتخار رضا ملقب است به این معناست که هر انسانی در هر شرایطی بخواهد به چیزی راضی بشود به واسطه فیض رضاست، هیچ کس کس را راضی نمی‌کند مگر به افاضه رضوی، هیچ کس از کسی راضی نمی‌شود مگر به افاضه رضوی، ذات اقدس الهی اگر بخواهد بر اساس «رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ» فیض رضوان را

بهره‌کسی‌کند به واسطه رضاست، این القاب از اسمای خاص الهی است، این‌ها خلیفه‌الله‌اند و خلیفه‌الهی در ماسوای الهی کار الهی را به مظهریت الهی انجام می‌دهد، لذا هیچ کس در هیچ مقطعی از هیچ چیزی یا از هیچ کسی خشنود نخواهد شد مگر به واسطه مقام والای رضوی. ورود معارف به ایران و بخش وسیعی از دنیای اسلام، به برکت امام رضا(ع)

روایتی از حضور کودکان در آیین‌های عزاداری دهه آخر صفر در حرم مطهر رضوی

امام رضا(علیه السلام) دوست دارم

عاشورا ۱۳۹۷

«برنامه «هیئت کبوترانه» از جمله برنامه‌های این دهه است که از ۲۵ مرداد تا ۲ شهریور، ساعت ۱۰ تا ۱۱:۳۰ در محل رواق کودک واقع در صحن پیامبر اعظم(ص) ویژه کودکان بدون حضور والدین برگزار می‌شود. قصه‌گویی، اجرای نمایش عروسکی، مداحی و سرود، نمایش‌های آیینی و مسابقات مختلف از جمله برنامه‌های این هیئت است تا کودکان فرصتی پیدا کنند که در فضایی مناسب، با مفاهیم عاشورایی آشنا شوند».

حجت‌الاسلام شریعتی‌نژاد بر گسترش برنامه‌های کودکان در حرم مطهر رضوی با توجه به حضور گسترده زائران در دهه پایانی صفر تأکید می‌کند و می‌گوید: «با توجه به اینکه تجربه برگزاری حسینیّه کودک را در دهه اول محرم داشتیم و از آن به خوبی استقبال شد، مجدد چنین فضایی را در مدرسه خیرات‌خان با عنوان «حسینیّه کودک» راه‌اندازی کردیم با این تفاوت که والدین نیز می‌توانند به همراه فرزندانشان در این حسینیّه حضور یابند و از برنامه‌های آن بهره‌برند. هدف از این برنامه‌ها ایجاد فضایی مناسب برای عزاداری و آشنایی کودکان با فرهنگ عاشورایی است. این برنامه‌ها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که کودکان در مرکز توجه قرار بگیرند و به جای حاشیه بودن، در اصل مراسم شرکت کنند. زمان برگزاری حسینیّه کودک هر شب از ۲۵ مرداد تا ۲ شهریور در مدرسه خیرات‌خان، ابتدای بست حر عاملی است که برنامه‌های متنوع با حضور عمو روحانی و مجری رسانه‌ای برای کودکان اجرا خواهد شد. مداحی با استفاده از مداح‌های کودک و نوجوان، گروه سرود

فضای معنوی همراهی کنند، به مستشان می‌روم تا از نگاه

آن‌ها، این مراسم را ببینم.

با مادر آزاد و نیکا هم‌کلام می‌شوم، بچه‌هایی که هنوز به مدرسه نرفته‌اند اما در مجلس عزای امامشان حاضرند. مادرشان می‌گوید: «از وقتی خیلی کوچک بودند، می‌بردمشان مجلس. اما این برنامه فرق دارد. مخصوص بچه‌هاست، همه چیزش طوری طراحی شده که مفاهیم دینی را به زبان کودکانه منتقل کند. برای مادری مثل من که همیشه دغدغه تربیت دینی داشتم، این بهترین اتفاق است».

■ برنامه‌هایی با طعم ایمان کودکانه

در جهانی که کودکان با انبوهی از پیام‌های سطحی احاطه شده‌اند، باید فضاهایی فراهم شود که آن‌ها با حقیقت، ایمان و عشق آشنا شوند. عشقی که به امامی تعلق دارد که برای آزادی، عدالت و کرامت انسانی جان داد. ویژه‌برنامه «حسینیّه کودک» یکی از جلوه‌های عزاداری کودکانه در حرم مطهر است. حجت‌الاسلام حسین شریعتی‌نژاد، معاون تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی در این باره می‌گوید: «قالب برنامه‌های رواق کودک مانند قبل شامل داستان‌گویی، نمایش‌های عروسکی، نقاشی و غرفه‌های مختلف است با این تفاوت که محتوای برنامه‌ها در دهه آخر صفر تغییر می‌کند و این تغییرات به منظور جذب بیشتر کودکان و ایجاد فضایی معنوی برای آن‌ها به همراه خانواده‌هایشان طراحی شده است». او ادامه می‌دهد:

رواق خدمت

رئیس مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی مطرح کرد

خدمت در مسیر خورشید؛ روایت همدلی جوانان دهه هشتادی در موکب‌های رضوی

■ خانه‌ای برای خانواده‌های زائر

موکب شهید چمران دیگر موکبی بود که مدیرعامل مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی در خصوص آن توضیح داد: این موکب در ساختمان مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی واقع در خیابان کوهسنگی برپا شده و بیش از ۳۰۰ خواب را اسکان می‌دهد. فضای اسکان خانوادگی، خدمات پزشکی و فرهنگی و همچنین پذیرایی از زائران همگی در این موکب طراحی شده تا خانواده‌هایی که از راه دور به مشهد آمده‌اند بتوانند در آرامش به عزاداری و زیارت بپردازند.

■ هفتمین سال متوالی برپایی موکب‌ها

مجتبی مختاری، مدیرعامل مؤسسه جوانان در پایان گفت: امسال هفتمین سال متوالی است که مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی با همراهی خیران، بانیان مردمی و خادمان نوجوان و جوان، این موکب‌ها را در دهه پایانی ماه صفر برپا می‌کند. آنچه این فعالیت‌ها را متمایز می‌کند، تنکیه بر توان و اراده جوانان و نوجوانانی است که با دل و جان برای خدمت به زائران پای کار آمده‌اند. در حقیقت، این موکب‌ها نه تنها رفیع‌کننده خستگی جسمی زائران هستند، بلکه قوت قلبی برای دل‌های مشتاقی‌اند که راهی مشهد‌الرضا(ع) شده‌اند.

این روزها اگر در کوچه‌های اطراف حرم مطهر قدم بزنی، صدای دختران نوجوانی را می‌شنوی که در میان خستگی‌ها و ازدحام، با دست‌های خود چای تعارف می‌کنند یا ظرفی غذا در میان زائران می‌گردانند. جوانانی که در دل این موکب‌ها معنای «خدمت» را با همه وجودشان زندگی می‌کنند. موکب‌های مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی جلوه‌ای از همدلی، نشاط و ایمان نسل نو است؛ حضوری که نشان می‌دهد عشق به امام رضا(ع) نه تنها سن و سال نمی‌شناسد، بلکه با دست‌های نوجوانانه هم می‌تواند جهانی را امیدو آرازش را بیافریند.

عاشورا ۱۳۹۷

■ تکیه‌گاه خدمت‌رسانی مردمی در قلب مشهد

مدیرعامل مؤسسه جوانان در ادامه به یکی دیگر از موکب‌های برپاشده توسط این مؤسسه یعنی موکب جوانان رضوی پرداخت و گفت: این موکب در خیابان فدائیان اسلام برپا شده و تمرکز آن بر خدمات پذیرایی و پزشکی است. روزانه ۲۰ هزار وعده غذایی گرم شامل صبحانه، ناهار و شام در این موکب توزیع و در کنار آن میان‌وعده‌هایی همچون میوه نیز ارائه می‌شود. برای مثال فقط در این ایام حدود ۲۵ تن هندوانه میان زائران توزیع شده است.

وی افزود: این موکب به صورت شبانه‌روزی فعال است و چایخانه، شربت‌خانه و قهوه‌خانه عراقی آن لحظه‌ای از خدمت‌بازنمی‌ایستد. همچنین غرفه پزشکی و غرفه‌های نان سنتی کرمان و هرمزگان از دیگر بخش‌های فعال موکب جوانان رضوی به شمار می‌رود. پیش‌بینی می‌کنیم تعداد پذیرایی‌های گرم و میان‌وعده این موکب در مجموع به بیش از ۲۰۰ هزار مورد برسد.

کافه دخترانه و پردیس کودک تدارک دیده شده است. تمام خادمان این موکب دختران نوجوان دهه هشتادی هستند که پس از نام‌نویسی گسترده و قرعه‌کشی میان متقاضیان، ۶۰۰ نفر از آن‌ها از ۳۱ استان کشور پذیرفته شدند. این دختران با هزینه شخصی خود به مشهد آمده‌اند تا شعار موکب یعنی «دختران امام رضایی میزبان شما هستند» را محقق کنند.

مختاری با اشاره به مردمی بودن این حرکت افزود: هر غرفه به همت گروهی از جوانان استان‌های مختلف اداره می‌شود. مثلاً چایخانه توسط نوجوانان یزد و بوشهر و پردیس کودک به دست دختران اصفهانی اداره می‌شود. اختانات، نظافت، خدمات و حتی رسانه موکب نیز تماماً به همت همین خادمان نوجوان اداره می‌شود. این ویژگی، موکب حضرت نجمه(س) را به الگویی از همدلی و مشارکت دختران نوجوان سراسر کشور تبدیل کرده است.